
ÓMEGA – ÉS TÉNYLEG

Seneca idézi mesterét, a sztoikus *Attaluszt*, aki azt mondja: „A művésznek kellemesebb festeni, mint elkészülni a festménnyel.” Igaz. Mindenekfelett. A továbbiak immár közvetlenül Senecától: „A munkával elfoglalt lázas tevékenység hatalmas gyönyörűséget lel éppen az elfoglaltságban. Nem érez ugyanekkora gyönyört, aki leveszi kezét a bevégzett munkáról. Művészetének már csak gyümölcseit élvezzi: amíg festett, magát a művészetet élvezte” (Kurcz Ágnes fordítása). Ugyancsak igaz. Mélyen igaz.

Munkámat rettenetesen élveztem, amíg írtam. Volt nap, sok nap, amikor reggeltől estig dolgoztam, rémületesen elfáradtam, de úgy éreztem: az idő nem telt hiába. Volt olyan nap, amikor négy-öt könyvet elolvastam, volt, hogy drámákat újraolvastam, zenéket kutattam, festőknek és műveiknek próbáltam értelmezést adni. Most vége. És biztosan nem folytatom. Más fogok írni. Ez egy személyes utószó, talán kissé hasonlatos *Az isméltés* szenvedélyes, ám szemérmetlenül pimasz hangvételéhez.

Valami azonban megfogalmazódott a sok ezer oldal olvastán. Ahogy a mitológia és a művészet súlyos kettőse egyre közelebb került és közben a művészetről ugyancsak kellett néhány szót ejtenem, a művészet egyes teoretikusai egyre problémásabbnak tűntek számomra. Akár Wölfflin, Panofsky, Belting, Mitchell, Vattimo, pláne Danto stb., stb. Mind egy kicsit a történetiségen túl, de a filozófián bőven innen. Ám rendkívül sokat segítenek. Nem annyit, mint Platón, Arisztotelész vagy Hegel. És persze Nietzsche, illetve Kierkegaard. Még a bennem ambivalens érzéseket keltő Schopenhauer művészetfilozófiai gondolatait is idesorolom. Tudományosan, felöltve a komolyság fantáziát elleplező köntösét persze sok mindenre lehet képes az ember: növelheti a citációs indexét, karriert futhat be, konferenciát szervezhet – esetleg saját magából –, mennyi, mennyi öröm, amely a tudomány világában érhet bennünket. Arisztotelész a *Metafizika IV.* Könyvében írja, hogy bizonyos értelemben a filozófia nem tudomány, vagy legalábbis van valami, ami megkülönbözteti minden más, a létező *részeit* kutató episztémétől – ez pedig az *egészre* törekvés. A tudomány sok kellemes szakmai fordulattal és tolvajnyelvvel, nagyképű pepecseléssel idegeníti el magától az érdeklődőt. Meg sok-sok lábjegyzettel. Azonban vannak tárgyak, amelyekről ezt távol kell tartani. Biztosan nincs igazam, de most valahogy nem érdekel. Megpróbáltam minél színesebben, minél érthetőbben és érdekesebben írni valamiről, aminél izgalmasabb, érdekesebb és színesebb dolog nem nagyon létezik. Ami valahol műveltségünk igazi alapja. Ami mögött persze ott van a könyv végén szereplő irodalom.

Szóval elérve az igazi ómegához, be kellett látnom, hogy innen nincs tovább. A mitológia olyan alapvetés, amelyet félretolni sohasem lehet. A barbár megteheti, hogy sem filozófiáról, sem a művészetről (benne a mitológiáról) nem vesz tudomást, de ember ilyet nem tesz.

Aki eddig eljött velem, annak köszönöm, remélem, nem csalódott. Csak ismételni tudom: ami a könyvben jó, az nem nekem köszönhető, hanem tárgyának, a csodás festményeknek, költői alkotásoknak, magának a mitológia bonyolult, de annál izgalmasabb világának; ami pedig nem jó, azt a saját számlámra kéretik írni.

Aki nem jött eddig, annak nem tudok mit mondani. Csak szeretném megismételni a könyv első mondatát: művészet nélkül lehet élni, csak nem biztos, hogy érdemes.